

prof. dr hab. Lech Wyszczelski

emerytowany prof. zw. Akademii Obrony Narodowej w Warszawie
prof. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach
<https://orcid.org/0000-0003-2063-4281>
lech.wyszczelski1942@gmail.com

Stuletnie dokonania Komunistycznej Partii Chin podane w popularnej formie

[Recenzja książki pt. *Historia i rzeczywistość. 100 pojęć do zrozumienia Komunistycznej Partii Chin*, Toruń 2019, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 287]

ChRL to współcześnie szczególnie ważny gracz na arenie międzynarodowej rywalizujący z USA o światowe przywództwo. W szybkim czasie stała się ona potęgą gospodarczą świata. Ma także aspiracje do odgrywania takowej roli w polityce międzynarodowej oraz w obszarze militarnym. Jest jednocześnie państwem, które nie wybrało zachodniego modelu politycznego i jest nadal kierowane przez Komunistyczną Partię Chin (KPCh), ale funkcjonującą na odmiennych zasadach od pierwowzoru głoszonego przez Karola Marksa i Fryderyka Engelsa, czyli na własnym chińskim modelu. Jest państwem silnie scentralizowanym z jednym ośrodkiem kierowniczym, aktualnie kierowanym przez przewodniczącego Xi Jinpinga. Dokonania ChRL możliwe były także dzięki wkładowi Mao-Tse-Tunga i Den Ksao-Pinga, a od 2012 r. Xi Jinpinga. Pierwszy był przywódcą doprowadzającym do powstania ChRL, nakreślenia jej ram programowych i realizacji ambitnych celów politycznych. Den Ksao-Ping to teoretyk, ale też i praktyk wytyczający kierunki rozwoju ekonomicznego ChRL, współtwórca jej dynamicznego rozwoju z cza-

sem wiodącego kraju wśród czołówki światowych potęg gospodarczych. Z kolei Xi Jinping ma ogromne znaczenie w uczynieniu ze swojego kraju szczególnie liczącego się w świecie gracza politycznego i jest także wizjonerem wytyczającym drogę i zakreślającym czasową perspektywę uczynienia z ChRL wiodącego państwa świata.

Wymienieni doprowadzali do funkcjonowania państwa realizującego socjalistyczny model państwa, ale wsparty na ekonomicznych podstawach wolnej gospodarki rynkowej czy swobodnego socjalizmu o specyfice chińskiej, opartego na trzech czynnikach: drogi, teorii i systemu.

Recenzowana książka o charakterze swobodnego kompendium wiedzy o dokonaniach KPCh na przestrzeni 96 lat jej istnienia przeznaczona jest dla szerokiego spektrum czytelników przede wszystkim w samej ChRL, ale widzę także, iż zainteresować winna także tych spoza tego państwa, którzy obserwują dynamiczne zmiany zachodzące we współczesnym świecie. Stąd widzę potrzebę jej spopularyzowania i w Polsce.

Autorzy niniejszego opracowania dokonali z blisko stulecia istnienia KPCh – z jej programów i bieżących dokonań – wyboru 100 najważniejszych pojęć prowadzących do zrozumienia zasad, którymi zarząd tej partii kierował się, by uczynić z tego państwa tak ważnego gracza w skali międzynarodowej. Oczywiście jest to wybór autorski, co nie oznacza innej formy prezentacji tej tematyki.

Jaką przyjęto konstrukcję tej książki? Otóż wybrano z jej programu i historii 100 najważniejszych pojęć i ich omówienie świadczących – to wybór autorski – o dokonaniach partii chińskich komunistów. Zostały one pogrupowane w czterech rozdziałach, w których znalazły się najważniejsze problemy mieszczące się w ramach przywoływanych 100 pojęć. Oto ich nazwy i podporządkowane im pojęcia.

Rozdział pierwszy pt. „Nowe demokratyczne rewolucje”, w którym pomieszczono 23 pojęcia zatytułowane w kolejności: „Rewolucja z 1911 roku”; „Ruch 4 Maja”; „Założenie KPCh”; „Pierwsza współpraca KMT – KPCh”; „Wielka rewolucja”; „Wojna o rewolucję agrarną”; „Duch Jिंगgangshan”; „Trzy główne zasady dyscypliny i osiem punktów godnych uwagi”; „Spotkanie w Gutian”; „Długi Marsz”; „Spotkanie w Zunyi”; „Incident 7 lipca”; „Chińska wojna ludowa przeciwko agresji japońskiej”; „Druga współpraca KMT – KPCh”; „Totalny opór przeciwko japońskiej inwazji”; „Ruch naprawiania z Yan’an”; „VII Zjazd KPCh”; „Duch Yan’an”; „Myśl Mao Zedonga”; „Negocjacje w Chongping”; „Wojna wyzwolenicza”; „Dwa obowiązki”; „Wspólny program”.

W tym rozdziale w pytaniu 13 o chińskiej obronie przeciw japońskiej agresji niewiele jest informacji o japońskich zbrodniach wojennych. Te natomiast przewyższały nawet nazistów niemieckich z okresu II wojny światowej. Przytoczę następujący zapis: „Na przełomie 1937 i 1938 r., po zdobyciu Szanghaju, cesarska armia [Japońska – L.W.] zaatakowała Nankin, ówczesną milionową stolicę Chin. obrońcy miasta szybko zrezygnowali z oporu. Przez sześć tygodni pijani japońscy żołdacy mordowali, gwałcili i rabowali, co się dało. Ofiarami seksualnej przemocy były nawet małe dziewczynki. Iris Chang w książce »Rzeź Nankinu« wydarzenia te nazwała największym zbiorowym gwałtem w historii. [...] Za te zbrodnie Japończycy nigdy nie przeprosili. Wszystko – jak się wydaje – rozbija się o specyficzne japońskie poczucie

honoru, które zakłada, że przyznanie się do winy jest ujmą”¹.

Rozdział drugi pt. „Rewolucja socjalistyczna i budowa” składa się z 18 pojęć, które wymienię w kolejności ich umieszczenia: „Ceremonia założenia ChRL”; „Wojna przeciwko amerykańskiej agresji i pomoc Korei”; „Transformacja socjalistyczna”; „Pierwszy Plan Pięcioletni”; „Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych”; „System współpracy wielopartyjnej i konsultacja polityczna pod przewodnictwem KPCh”; „System regionalnej autonomii etnicznej”; „Pięć zasad pokojowego współistnienia”; „Zasada podwójnej setki”; „O dziesięciu głównych relacjach”; „VIII Zjazd KPCh”; „Konferencja »Siedmiu Tysięcy Kadr«”; „Strategiczny cel »czterech modernizacji«”; „Duch Lei Feng”; „Duch Jiai Yulu”; „Duch »Człowieka z Żelaza«”; „Rewolucja kulturalna”; „Ogólna naprawa 1975 roku”.

Rozdział trzeci o tytule „Nowa era reform i otwarcia oraz modernizacji socjalistycznej” liczy 27 pojęć, które zostaną wymienione w kolejności: „Wielka debata na temat »Kryterium testowania porawdy«”; „Trzecia sesja plenarna XI Komitetu Centralnego KPCh”; „Zaprowadzanie porządku po chaosie”; „Reforma i otwarcie”; „Cztery podstawowe zasady”; „System odpowiedzialności gospodarstw domowych”; „Polityka planowania rodziny”; „Początkowy etap socjalizmu”; „Podstawowy kierunek w początkowym etapie socjalizmu”; „Strategia rozwoju »trzech kroków«”; „Jeden kraj, dwa systemy”; „Przemówienie Deng Xiaopinga podczas podróży na Południe”; „XIV Zjazd KPCh”; „Wielki projekt nowej partii”; „System socjalistycznej gospodarki rynkowej”; „XV Zjazd KPCh”; „Teoria Deng Xiaopinga”; „Podstawowy system gospodarczy socjalizmu”; „Duch walki z powodzią”; „XVI Zjazd KPCh”; „Ważna myśl »trzech reprezentacji«”; „Budowanie harmonijnego społeczeństwa socjalistycznego”; „Duch załogowego lotu w kosmos”; „XVII Zjazd KPCh”; „Koncepcja naukowego rozwoju”; „System samorządności na poziomie społeczności”; „Letnie Igrzyska Olimpijskie w Pekinie”.

Ostatni, czwarty rozdział zatytułowany „Od XVIII Zjazdu KPCh” liczy aż 32 pojęć o następujących tytułach: „XVIII Zjazd KPCh”; „Nowe koncepcje

¹ P. Kucharski, *Nigdy nie przeprosili*. Tylko 23% jeńców wziętych do niewoli przez Japończyków doczekało wyzwolenia, „Przegląd”, nr 27 (1173) z 27.06-3.07.2022 r., s. 53–54.

cje, idee i strategię w rządzeniu Chinami”; „Ścieżka socjalizmu o chińskiej specyfice”; „Teoretyczny system socjalizmu o chińskiej specyfice”; „System socjalistyczny o chińskiej specyfice”; „Ogólna konfiguracja budowania chińskiego socjalizmu”; „Cele dwóch stuleci”; „Chiński sen”; „Osieć zasad przywództwa KPCh”; „Strategia czterech kompleksowych działań”; „Kompleksowe ukończenie budowy średnio zamożnego społeczeństwa”; „Kompleksowe pogłębienie reform”; „Wszechstronna promocja zarządzania opartego na prawie”; „Wszechstronne wzmocnienie dyscypliny partii”; „Podstawowe wartości socjalistyczne”; „Modernizowanie państwowego systemu rządzenia oraz zdolności zarządzania”; „Socjalistyczna demokracja konsultatywna”; „Pięć koncepcji rozwoju”; „Chińska norma moralności”; „Reforma strukturalna podaży”; „Strategia rozwoju napędzanego innowacjami”; „Strategia wspólnego rozwoju regionu Pekin–Tiencin–Hebei”; „Strefa ekonomiczna rzeki Jangcy”; „Nowa ludowa urbanizacja”; „Środki planowego przeciwdziałania ubóstwu”; „Budowa silnej armii”; „Budowa nowego modelu stosunków międzynarodowych opartych na obopólnym zysku”; „Inicjatywa pasa i drogi”; „Kampania edukacyjna linii mas KPCh”; „Edukacja na temat »Sześciu wytycznych w sprawie etycznego postępowania i odpowiedzialnych działań«”; „Kampania na rzecz studiowania regulaminu partii i dokumentów partyjnych w celu poprawy standardów postępowania”; „XIII Plan Pięcioletni”.

Jak można ocenić tę publikację? Jest to spopularyzowana wersja historii najnowszego okresu dziejów Chin, w którym władze przejęła i kontynuowała przez 96 lat KPCh. Recenzent może to rozszerzyć na już nieco ponad 100-letni okres. Kierowana jest ta publikacja głównie do szerokich mas społeczeństwa chińskiego. Widzę w niej także pewną rolę edukacyjną i dla społeczności międzynarodowej. Nie jest moim zamiarem oceniać wszystkich poruszonych w tej książce wątków, bowiem zdecydowanie wykraczałoby to poza zwyczajowe zasady pisania recenzji. Należy jednak stwierdzić, że jest to chińska wersja opisywanych wydarzeń i trudno się dziwić, że zawiera szereg subiektywnych ocen i tez. Wobec tego zwrócić uwagę na trzy inne wątki wynikające także z mojej profesji naukowej. Jeden jest historyczny, drugi odnosi się do koncepcji budowy chińskich sił zbrojnych, a trzeci do podjęcia rywalizacji z USA o rolę hegemo-

na światowego. Ten trzeci wykracza poza treść recenzowanego opracowania.

Jeżeli odnieść się wypadła do wątku historycznego, to w tej książce jest odniesienie w pierwszym charakteryzowanym pojęciu odnoszącym się do ponad 5 tys. lat liczącej znanej chińskiej historii. Uzupełniłbym ten skrótowy zarys o dokonania w starożytności najwybitniejszego teoretyka świata Sun Tzu, którego dorobek winiem być w szerszym zakresie popularyzowany, bowiem promuje historię ówczesnych Chin, a nie jest to powszechnie znane w świecie poza specjalistami. Wobec tego przytoczę następującą opinię. Sun Tzu wojnę uważał – miał on na myśli działania militarne – jako rozwiązanie ostateczne wynikłe z nieskuteczności działań politycznych, stąd duże znaczenie przywiązywał do odpowiedniego przygotowania się do niej i do stosowania w niej opracowanych przez siebie zasad.

Drugi autorski wręt do recenzowanej książki dotyczy zbyt stosunkowo niewielkiej uwagi autorów książki poświęconej rozwojowi chińskich sił zbrojnych, które uznawane są za drugie, po USA, mocarstwo pod względem siły militarnej. Proponowałbym poszerzenie nieco wiedzy o tej tematyce ujętej w recenzowanej książce przynajmniej o następujące informacje. Kwintesencję chińskiej strategii militarnej zawiera opublikowana w maju 2015 r. nowa „Chińska strategia wojskowa”. Chińska polityka obronna określona została jako defensywna, zaś rozbudowę swych sił zbrojnych rozpatruje jako element modernizacji państwa służący rozwojowi ekonomicznemu kraju. Podkreślona została nie agresywność chińskiej strategii bezpieczeństwa państwa i zasada nie uciekania się jako strona pierwsza do użycia broni jądrowej. Zastrzeżono jednak prawo do przeprowadzenia wyprzedzającego ataku jądrowego w wypadku nieskuteczności ostrzeżeń potencjalnego agresora. W doktrynie tego państwa znajduje się zapis o woli zdecydowanej ochrony zjednoczenia ojczyzny i zapewnienie bezpieczeństwa interesów tego państwa w „nowych domenach”. Jest to zastrzeżenie sobie prawa do zabiegów o wchłonięcie Tajwanu i ochronę trudnych do zdefiniowania interesów narodowych. Może to oznaczać przykładowo podjęcie starań o dominującą pozycję na morzach okalających to państwo, a może i oceanach. Zostało to do tego silnie wyartykułowane w wystąpieniach przywódcy tego państwa Xi Jinpinga, dla którego polityka wojskowa ChRL nabrała nowego charakteru.

Cechą charakterystyczną militarnych przygotowań sił zbrojnych tego państwa do nowej przyszłej wojny globalnej jest kładzenie nacisku przede wszystkim na nowe teatry wojny i stosowanie niekonwencjonalnej broni. Postawiono na wykorzystanie do tego przestrzeni kosmosu oraz cyberprzestrzeni.

Przechodzę do ostatniego proponowanego wątku poszerzenia wiedzy przez recenzowaną książkę. Dotyczy roli, jaką odgrywa aktualnie Xi Jinping. Kierunki strategiczne wytyczane są przez wymienionego,

który uznawany jest w świecie za poważnego polityka o dużych choryzontach przewidywania kierunków, do których zmierza współczesny świat. Zaprezentował to przede wszystkim podczas ostatniego Zjazdu KPCh. Jednoznacznie stawiając przed kierowanym państwem za cel jego polityki wygranie rywalizacji z USA o rolę hegemonia we współczesnym świecie. To wykracza już poza końcową chronologię recenzowanej książki.